

SZÉKELY-UDVARHELY

AZ UDVARHELYMEGYEI FÜGGETLENSÉGI ÉS 48-AS KOSSUTH-PÁRT LAPJA

Megjelen hetenkint kétszer: vasárnap és csütörtökön.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Évesre 10 K, félévesre 5 K, negyedévesre 2 K 50 fillér. Községek, iskolák, gazdasági egyesületi tagok és községi elöljárók egész évre 8 K, munkások, községi és körjegyzők szintén egész évre 7 koronáért kapják.

Egy példány 10 fillér.

Telefon

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

BETEGH PÁL

SZÉPIROD. FŐMUNKATÁRS: FÜLEI SZÁNTÓ LAJOS

SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL:

Kossuth Lajos utca 31. szám, hova a kéziratok, hirdetések és előfizetések küldendők.

Apróhirdetések szavankint 4 fillér-, vastagabb betűvel 8 fillérért más hirdetések olcsó árúak szerinti. Nyitól-tér sora 1 K.

M. kir. postatakarékpénztári cheque-számla 10,489. szám.

Hü Magyarországnak népéhez

Motto: A mi kenyérünket add meg nekünk ma; és: 1848. jöjjön el a te világod!

Írta: Vécse János ügyvéd

„A Nap” 1906. április 19-iki számban, a fent idézett címen, egy valódiság esetén — történelmi igazságosság — állítólag — legelső kiáltványt tett közzé, melynek tartalma a következő volna:

„Kelt Bécsben, 1906. ápr. 10-én
Ferencz József s. k.
Báró Fejérváry Géza s. k.”

„A Nap” értesítése szerint ezen kiáltvány milliónyi példányban készen állott a belügyminisztériumban, azon célból, hogy az egész országban közhírré tétessék, mely kiáltvány által Magyarországon, a törvényszerű alkotmányos és parlamentáris kormányzat felfüggesztése mellett, abszolutizmus hozatott volna.

Tudvalevőleg időközben őfelsége a koalíciót bizván megkormányzattal, a kiáltvány hivatalosan közhírré téve nem lett; „A Nap” szerint a milliónyi már a csomagolás és címzéssel is teljesen indításra kész példányok, Kristóffy belügyi ügyvivő utolsó ténykedéseként, legnagyobb titokban egy papír-zuzó gyárba vitettek s ott megsemmisítették, azon két példány kivételével, a melyet „A Nap”-nak valahogy sikerült kézre kerítenie s ezzel ezen tényt a nyilvánosság elé hoznia.

A kiáltvány tartalma felett minden igaz magyar elborzadt és elszörnyülködött; a sajtó szét-hordta annak hírét az egész művelt világon s barátnál, ellenségnél egyaránt nemcsak kínos feltűnést, de megilletődést és részvétet keltett az, hogy a huszadik században — midőn a népek szívében s nemzetek lelkében az emberi és demokratikus állami szabadságnak immár lázas tünetei élnek és foronganak — minő veszélyeknek lehet kitéve, egy ezerestendő alkotmányos multtal s száz-szoros törvényekkel és királyi esküvel bíró nemzetnek és államnak közbiztonsága, függetlensége, biztonsága és léte.

A kiáltvány véletlenül — érvényre nem jutott ugyan, de az mégis egy rémes intelem és világra szóló tanulság maradt arra nézve, hogy monarchikus államformában csak azon állam lehet félig-meddig biztonságban

közbiztonsága, létére s jövőjére nézve, mely önkormányzati intézményeiben úgy körül tudja bátyázni az alkotmányos kormányzatnak tárgyilagossági biztositékait, hogy ezeket egy jogbitorló nemzet-ellenes kormány és hatalom nem képes az önkormányzat kezei közül kicsavarni s még így is, mint említém, félig-meddig képes csak a nemzet s állam magát biztositani, mert a fegyveres erővel az állami főhatalom rendelkezik s a nyers erőnek a védtelen nép és nemzet tetteleg és erőszakkal ellenállni képtelen.

Ez okból minden honpolgárnak — kinek hazája s ennek alkotmányos szabadsága kedves — legszentebb honfiúi kötelessége az, hogy minden tehetséget oda irányítsa, miszerint az ország alkotmányos és politikai biztonsága növeltesse.

A chlopii hadparancs, a legutóbbi politikai események s ezeknek koronájaként a kiáltvány kézzelfoghatólag azt bizonyítja, miszerint az 1867-es kiegyezés által megteremtett s azóta is megnyirbált, visszafelcsúszott s elkorcsosult állam-biztonsági alap, nem képes nemzeti létünket s önállóságunkat sem érvényre juttatni, sem pedig állandó s folyton fejünk felett függő nagy veszélyektől megóvni. Ezen kiáltó példány nyomán nyert öntapasztalat — és pedig a helyzet logikájának megingathatlan s félre nem ismerhető kényszerével — egyenesen ráutalja a nemzetet a 67-es alap tarthatatlanságára és a függetlenségi és 48-as pártnak közbiztonsági álláspontjára; utalja arra, hogy mielőbb és mindegyik felett a tárgyilagossági biztositékokat igyekezzünk országos és helyi önkormányzatunkban erősíteni, hogy megizmosodva és felvértezve, végre-valahára 400 éves küzdelem után úgy rendeztessük be magunknak az uralkodó házzal és Ausztriával való kapcsolatunkat, hogy közbiztonságunkban, anyagi függés nélküli állapotunkban normalis viszonyok közt élhessünk és fejlődhessünk.

De legfontosabb és legsürgősebb feladatunk egyike közéletünk a „szentes”-ektől megtisztítani; azonnal társulnunk kell arra nézve, hogy azokat a személyeket, kik a nemzeti biztosság megteremtésének kerékkötői és akadályozói, főleg a

régi szabadelvű s haladó pártnak érdekcsoportját, ezen hazafiatlan és nemzetellenes irányzatnak lelkiismeretlen uszályhordozóit: — minden személyválogatás és kímélet nélkül a köztérrel — úgy az országos képviselőségtől, mint a városi, megyei, községi önkormányzatból vagy tisztviselőségből s mindenemű viselt szereplésükből le-szorítsuk s a közéletből, mint bélyegzettek s mint belpoklosokat kizárjuk. — A kiáltvány magyar honunk majdnem minden lapjában közölve s úgy a hogy tárgyalva lön, az ellenzéki lapok annak tartalmát általános vonatkozásokban a megfelelő bírálatban részesítették ugyan, de nem olvastunk még részletes bírálatot, olyat ugyanis, mely a kiáltvány egyes kifejezéseinek tárgyi helytelenségét és alanyi burkoltságát megvilágítsa, mely a kiáltvány hangzatos szavainak mezébe takart valódi tényt és szándékot helyes világításban ismertesse; pedig csak ezen részletek boncolása tárja elénk a kiáltványnak hamisítatlan képét és leplezett mivoltát.

Alábbiakban bekezdve pontonként közlöm a kiáltvány szövegét, kikezdve pedig annak bírálatát, természetesen csak több vonásokban, mert hosszas történelmi és szakbeli fejtegetések egy röpirat keretét meghaladják s mert hiszen a magyar népérzék a főbb vonások mögött fel fogja ismerni a valót s meg fogja látni a Magyarország ellen elkövetni célzott merényletnek borzasztó nagyságát és álcázott szemérmetlen vakmerőségét s kevés szóból is tud vonni helyes következtetést.

Mindenek előtt megjegyzem, hogy részemről egyenesen lehetetlennek vélem feltételezem, miszerint koronás királyunk a kiáltvány tartalmához hozzá járulhatott s azt kell hinnem, hogy a kiáltvány csak a Tisza-féle úgynevezett szabadelvű kormány irányzat legutolsó hű képviselői Kristóffy belügyi és Lányi igazságügyi ügyvivők pokoli munkája s terve volt; azt kell hinnem, hogy éppen ez a kiáltvány-tervezet tekerte ki nyakát azon hitvány és alávaló politikai rendszernek s az ezen rendszert egyéni érdekből támogató bérenc-hadnak, mely a nemzeti ellenállás letörésére gyalázatos bünszövetségbe lé-

pett, mely osztrák érdekek szolgálatában minden hazafias elv nélkül saját nemzetének érdekei ellen tört s az alkotmány védelmére társult testvérei ellen testvérgyilkos szerepet vitt.

Valóban méltó befejezése ez az úgy nevezett szabadelvűpárti politikának, mely a mellett, hogy az országot erkölcsileg, anyagiilag és politikailag tönkre tette, ime a nemzet ellen való világos árulásban végződött, hogy csak a gondviselés különös kegyelmének köszönhetjük a nemzeti ébredést és ezzel a végveszélynek elhárítását.

De térjünk át a „Kiáltványra” s elmélkedjünk annak tartalmán.

(Folyt. köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Szent István király.

Ünnep, egyetlen igazi, szívhez szóló ünnep ez a magyarságnak. Fénynyel, pompával üli meg az egész nemzet. Egyházi és világi hatóságok vetélkednek egymással, melyik adjon nagyobb diszt, melyik kölcsönözzön ékességesebb pompát e napnak. Minden munka szünetel. Verejtékes munkában elkérgesedett kezek imára kulcsolódnak. Parancsoláshoz szokott ajkak alázatosan mormogják szerény zsolozsmáikat. Ur és szolga, nagy és kicsiny e napon egyaránt érzi, minő hitvány csekélység ő e földnek kerekén. Hiába hunyjuk be szemünket, mégis látjuk, látnunk kell, minő parányi férgek vagyunk nemzetünk e ki-magasló nagysága mellett!

István király! Magyarok védő-szentje! Ha mindenki elhagyott, te még megvédesz bennünket! Hintsd reánk bölcsességéd sugarait, legyen világosság a kietlen éjszakában!

Ma még nem késő. De már ott lebeg fejünk felett a veszedelem, az enyészet sötét fellege. Még néhány elmulasztott alkalom és lecsap reánk a vihardar.

De erre sor kerülni nem fog. Te, védő szentje a magyarságnak, nem fogod elejteni a népet, melyet egy ezredéven át oltalmaztál, védel-medben részesítettél.

És ha másképpen nem fog sikerülni műved, csodát teszel és súlyos öklöd csapásával némitod el a bujkáló vakondokat, a vijjogó, huhogó baglyokat.

István király, jöjjön el a te országod.

— **Lapunk mai számában** Veöreös Jenő győri ügyvéd tollából egy érdekes rópirat eredeti kéziratát kezdtük közölni. Ajánljuk olvasóink figyelmébe ezt a nagyfotosságu közjogi fejtegetést, melyből az eddiginél is jobban megismerjük a letűnt darabont-rendszer szomorú alakjainak hazánk ellen tervezett gyalázatos merényletét.

— **Szent István** első magyar király emlékét országszerte megünnepeli a nemzet. A képviselőházat Rakovszky István alelnök fogja képviselni a fővárosban tartandó országos ünnepségeken. Városunkban pedig ma este fényes kivilágítás és holnap ünnepi istentiszteletek lesznek.

— **A király születésének** 76-ik évfordulóját tegnap városunkban is megünnepelték. Magán- és középületeken magyar nemzeti lobogók voltak s megelőző estén kivilágítás történt. Az ünnepi istentiszteleten az egyes hivatalok és intézetek képviselve voltak.

— **Nyugdíjba vonuló főszolgabíró.** Dr. Demeter Lőrinc. az udvarhelyi járás köztisztviselőiben álló főszolgabírája, e hó 17-én — egészségi állapotára való hivatkozással — nyugdíjba helyezését és egyúttal azonnali szabadságolását kérelmezte. Az alispán a kérelmet tudomásul vette és Dr. Demeter főszolgabíró magyarországi birtokára utazott. Dr. Demeter Lőrinc 18 év óta teljes odaadással, becsülettel szolgálja vármegyénk közigazgatásának sokszor terhes és lejtős ügyét. Udvarhelymegye tisztviselői karában tekintélyt vívott ki magának. Politikai tekintetben sem lőtt túl a célon és járása községet darabont tölteléknek felhasználni nem igyekezett. Lehetőleg inkább semleges maradt. Távozása közigazgatási életünkre határozott veszteségnek mondható s épen ezért — ha a dolgok annyira érettek lesznek — nyugdíjba vonulásának háttérét annak idején megvilágítjuk.

— **Uj képviselő.** Dr. Fenyvesi Soma ügyvédet 48 szótöbbséggel Szentkereszt Szakáts Péter székely kamarai titkárral szemben Marosvásárhely I. kerületének orsz. képviselőjévé választották. A választás ellen petícióra készül a vesztes párt.

— **A jegyzők fizetésének kiegészítése.** A községi és körjegyzőknek eddig mindig hónapokig kellett várniok, míg fizetési kiegészítésüket kiutaltványozták. Ezen visszaszáll-

potot megszüntetendő, a belügyminiszter most rendeletet intézett az összes vármegyékhez, melyben felhívja azokat, hogy a jegyzőknek 1907. évi fizeteskiegészítésére vonatkozó főkimutatót az őszi közgyűlésen tárgyalják le és azután azonnal a belügyminiszterhez terjesszék fel. A belügyminiszter a fizeteskiegészítések megadását még ebben az évben meg fogja állapítani úgy, hogy 1907. január 1-től a jegyzői fizeteskiegészítések előleges havi tesztelésekben lesznek kiutaltványozva.

— **Valóságos esoda dolgot** miveltek vármegyénk közpórházában Dr. Imreh Domokos igazgató főorvos és Dr. Egyed Balázs orvos Ferencz Tamás csikrákosi tanítóval, aki a „Csiki Lapok“ folyó hó 15-iki számában nyilvánosan mond köszönetet a derék orvosoknak. Elpanaszolja, hogy 30 év óta szenvedett jobb oldalán az alsó borda alatt egy daganattal. Erdély több városát felkereste, de teljes javulást sehol sem talált. Junius 22-én fölkereste az udvarhelyvármegyei közpórházat, hol a nevezett orvosok megoperálták és 17 nap alatt teljes gyógyulást nyert. Némi büszkeséggel közöljük ezt a fényes erkölcsi sikert jelentő hirt. annál inkább, mert közpórházunk hitelét, a vezetők iránt való bizalmat emeli és közönségünket megnyugvással tölti el.

— **Kinevezés.** A pénzügyminisztérium vezetésével megbízott miniszterelnök Dr. Tamás Bálint pénzügyi fogalmazógyakornokot a máramaroszigeti pénzügyigazgatósághoz fogalmazónak nevezte ki végleges minőségben.

— **Rendelet a hivatalos órák pontos betartására.** Dr. Wekerle Sándor miniszterelnök tisztviselőihez körrendeletet köldött, amelyben a hivatalos órák pontos betartására szólítja fel a tisztviselői kart. A rendeletben a miniszterelnök a tisztviselőket mindennemű kedvezmény és kiváltság elvesztésének terhe alatt figyelmezteti a hivatali órák pontos betartására és felszólítja a főnököket, hogy tisztviselőiket ellenőrizzék. A rendelet a fogalmazói karra nem terjed ki.

— **Homoród-fürdőn üdülnék:** (Folytatás.) Szántorisz Kálmánné Vajdahunyad, Demeter István tanár és családja Hódmezővásárhely, Deyner Katalin magánzó, id. Hügel Lipót műmálmom tul. Szászrégen, özv. Bod-

rogi Sándorné Székelyudvarhely, Ajvász Mártonné Homoródoklánd, Heitz Reinhold és családja kereskedő Segesvár, Heitz Vilmos és családja kereskedő Székelyudvarhely, Radó Andrásné mérnök felesége Medgyes, özv. Kovács Gyuláné pmester neje Nagyenyed, Kovács Katalin Nagyenyed, Lang Jozsefin Erzsébetváros, Kiss Bálintné földbirtokos neje Nagyszeben, Roth Ferenc tanácsos és családja Pancsova, Roth Sarolta Berethalom, Dr. Deák Loránd tb. szolgabíró Kolozsvár, Horváth Ákos főszolgabíró Erzsébetváros.

— **25 éves találkozás a ref. kollegiumban.** Nagy-Boldogasszony napján szép ünnepe volt a helybeli ref. kollegiumnak, mert Fülöp Áron, képviselőházi főkönyvtáros kezdeményezése folytán azok ölelhettek ismét egymást, akik 1881-ben érettségi bizonyítvánnyal távoztak el. A 15 tanulótlárs közül nyolcan jelentek meg és pedig Balázs Ignác köpecsi lelkész, aki szép imát mondott és a háláadó éneket vezette, Bedő József városfalvi földbirtokos, Elekcs József dicőszentmártoni számvizsgáló, Fülöp Áron családostól, Dr. Lengyel Árpád székelykereszturi orvos, Palló Imre kolozsi földbirtokos, Szentgyörgyi Gerő sárréti földbirtokos feleségével és leányaival, Roth Ferenc pancsovai tanácsos, aki most családostól Homoródfürdőn üdül és onnan jött be, Csia Béla, Hatházi Ferenc, Somogyi Lajos, Deák Géza és Zajzon Lajos betegség vagy más baj miatt maradtak távol. Nagy Árpád és Zsidó Lajos pedig kitudtek az élők sorából. Legyen könnyű a hazai hant, amely eltakarja szétomló porait! Szép látvány volt a viszontlátás, a testvéri ölekezés, midőn a szemekben könny csillogott! A régi tanárok közül csak Bod Károly, Gönczi Lajos és Felegyházi Antal lehettek jelen, mert a többi immár jobb és szebb hazába költözött. Az elhullottak sirjait kegyelettel állották körül a hálás tanítványok. A most működő tanárok közül jelen voltak: Kovács Dániel és Solymossy Endre. Az összegyülekezett iskolatársak a szép nap emlékére 150 koronát gyűjtöttek egymás között és azt a kollegiumi tápintézet javára, Gönczi Lajos igazgatónak át is adták. Majd társas ebéd

is volt, Sándor Istvánnál, ahol ebéd, vidám pohárcsengés és zene mellett, kedves megemlékezések zölt, gyorsan elröpiült a szép és az iskolatársak ismét bucsú mondtak egymásnak, a viszontlátás mi pedig egy szép nap emlékei gazdagodtunk! Ebéd után az egygyűlt társaság tagjairól Ferencz Kovács fénykép felvételt eszközölt és az iskolatársak azt is elhatározták, hogy 10 év múlva ismét találkoznak. Bár úgy lenne, de ki tud megmondani, hogy akkor hányan kik lehetnek jelen?

— **Homoród-fürdőn ismét mulattak.** A szükösen javadalmazott marosvásárhelyi zenekar javára az elmúlt vasárnap még egy utolsó előkép-szaváló és zeneestélyt rendeztek, mely Náttyi Károly zenekarának 100 koronát jövedelmezett. A rendezés nehéz feladatát Dr. Burnáz igazgató felesége vállalta és néhány fürdővendég támogatása mellett kellő sikerrel oldotta meg. A görögtűz esztörtéket mondott ugyan, de ezenkívül minden jól sikerült. Öt előke keretében sok szépet lehetett látni. Bod K. ny. tanár pedig hű színpaddal szaválta Szaboleska Mihály „Hazaárulók“ című, rövid, de velő költeményét, amely alkalmoszerű és amelyben a költő izzó hazaszeretete nyilatkozik meg. Később Heitz Reinholdné kellemes hangon szép magyar dalokat énekelte a „János vitézből“, amit a hálás közönség tetszéssel fogadott. Ezután Szántorisz Kálmánné helyes felfogással es élénk színérszéssel adta elő Kiss József „Ágota kisasszony“ című költeményét. A jövő vasárnap lesz a Homoródvidéki unitárius háláadó ünnepe és azt követően galma és aztán néma csönd lesz meg a vidéket, mert a vendégek immár bucsuzódnak. Az idén a vendéglői ellátás kielégítőnek mondható és a közönség is mintha jobban összeszokott volna, mint máskor. Az igazgatás elég figyelmes, gondos és tapintatos volt. Azonban még mindig sok a kívánni való, de ezért a felelősség a tulajdonos közönség elöljáróságára és az ellenőrző fel-

A „SZÉKELY-UDVARHELY“ TARCÁJA.

A székelyek reáltörténete 1562—1691-ig.
Irtta: Connert János, ford. Balásy Dénes.
(55. folytatás.)

A lófők és primorok hadi szolgálataira nézve az 1562-iki országgyűlési határozatok az egész XVI. és XVII. századon keresztül alapvetők és döntő fontosságúak voltak. E szerint a két rendnek bármikor hadra készen kellett állani és a fejedelem parancsára, jól fölszerszámozva háboruba menni. Bizonyos kedvezésnek, korlátozásnak ezután a hadi szolgálatban helye nem volt, mint II. Ulászló cikkelyeiben, hogy t. i. Moldva felé teljes számmal, vagy nyugot felé csak minden 10-ik embernek kell menni. A fejedelem bármely irányban mozgósíthatta az egész legénységet. E jogát, kivált a XVI. században bőven ki is használta, úgy, hogy e miatt a szegényebbek csaknem tönkre mentek. Hogy a két rend anyagi romlásának elejét vegye, határozta aztán el magát a fejedelem, János Zsigmond, adományozgatásra, mi által a primorok vitézlő képessége tetemesen fokozódott, míg a többi rendet a hasonló helyzet elérésének reménye nagyobb buzgóságra serkentette.

Míg a lófők jövőben is csak személyes szolgálata voltak kötelezve, a primoroknak birtokaik terjedelméhez mért lovasokat kellett hadba

viselni. A fejedelem e vitézekért 8 ft. évi pénzt ígér nekik, a tettleges szolgálat idejére pedig 2 ft. hópénzt ad. Vajjon megkapták-e tényleg e támogatást, kérdéses dolog, és az 1566-iki adományozgatások után nem is valószínű. Az Approbátákban és országgyűlési cikkelyekben, nincs erről említés téve és következtetni lehet, hogy az országgyűlési végzés pontja nem valószínűsített meg.

Személyesen és fejenként kellett e korszak végéig a nemeseknek szolgálni, vagy ha esetleg részleges mozgósítás vált szükségessé, a fejedelemtől kívánt számban megjelenni a hadmezőn. Gyakran fordult elő az általános fölkelés. Minden komolyabb veszélykor fel kellett ülni az egész nemességnek. Lovast állítani a birtokaiknak megfelelő arányban, ez a kötelezettség is az egész következő időkben jogerejű maradt. 1565-ben a székely nemesség kötelezve lón, hogy ha az ország részére toborzandó zsoldosok elegendők nem lennének, jobbágyaik után minden 16-ik ember után, azaz minden 16 jobbágy egy lovasat állítson.⁵ 1576 januárban elrendeli az országgyűlés, hogy a nemesek a 16-ik embert indulásra készen tartsák.⁶ 1578-ban megállapítja az országgyűlés, hogy minden nemes, lakjék akár a Székelyföldön, akár a vármegyén, régi szokás szerint 20 kapu után egy lo-

vast vagy gyalogost állítson, a székelyföldiek pedig a széki tisztviselők vizsgálják meg.⁷ 1592-ben megbizsa Báthori Zsigmond Sibrik Gáspár generálist, hogy a hadjáratra magával vigye a rendes székely csapatokon kívül a háromszéki primorokat is, és nézzen utána, hogy az ut és szükséghez képest, szeke-reik, szolgálók és lovaik jól el legyenek látva.⁸ A fegyveres szolgálaton a nemességnek szekereken élelmiszert is magukkal kellett vinni a hadba szolgálók és magok számára. A nehéz idők folytán 1594-ben magok a nemesek ajánlkoznak 20 kapu után egy lovas kiállítására.⁹ De minthogy e husz után kiállítottak gyarlók és használhatatlanoknak bizonyultak és a mellett sokba kerültek, 1599-ben ezt az egész csapatot fölsozlatták, viszont helyettök rendkívüli szükség esetére, súlyos büntetés alatt jobbágyokat kötelezték fölkelésre.¹⁰ Nincs kimondva szóval, hogy ez az országos határozat a vármegyék mellett a székely nemességre is kötelező, de a kivételre nincsen ok. E föltevés mellett szól pl. az a tény, hogy ez év júniusában fejenként 5 ember 2 ft. adót fizet, hogy azokkal zsoldosokat fogadjanak, miért aztán ők a hadi szolgálat alól fölmentetnek.¹¹

Látjuk az adatokból, hogy a személyes szolgálaton kívül a székely nemesség a XVI. század végéig, valamint a vármegyei is, előbb 16,

később 20 jobbágy után, egy-egy lovasat állított ki hadi szolgálatra.

Az 1599-ben hozott határozat azonban csak rövid ideig maradt érvényben. Mert 1600 nov.-ben az országgyűlés kénytelen volt megint a nemességet 25 kapu után egy-egy lovas, és 20 kapu után egy-egy gyalog kiállítására kötelezni. A kiállítandó fegyveresek számát a Székelyföldön a királybírók írták el minden nemes részére. Elismervény adtak nekik birtokaik nagyságáról a jobbágyaik számáról, hogy a legénység kiállításakor nehegy valaki részéről csalárdság történhessék. Később 10—15 jobbágya volt, csak annak szintén egy lovasat kellett kiállítani.¹² 1615-ben Bethlen Gábor nyomatékosan figyelmezteti a nemességet ebbeli kötelezettségeik teljesítésére.¹³ 1601-ben elvesztették volt ugyan — a mint tudjuk már — a nemesek jobbágyaikat, de aztán okkal-móddal sokat visszaszereztek közülök. Az Approbátákban és Kom-pillátákban nincs ugyan említés téve, hogy a székely nemeseknek külön lovasokat is kellett volna állítani mindazáltal valószínűnek látszik ez-mivel a székely nemesség a vármegyeivel idővel sok tekintetben egy-ivásu lett.¹⁴ Ennek bizonyossága a többször említett Gábor András esete 1640-ből, aki kötelezi magát urát hadba kísérni, miből az következik, hogy ura egy lovas kiállítására legalább is kötelezve volt. (Folyt. köv.)

sőbb hatóságra nehezül. Bár tennének róla! Mi már rámulattunk a bajokra és reméljük is az orvoslást.

— **Athelyezés.** A földmívelésügyi m. kir. miniszter Hoffer Nándor székelykereszturi járási m. kir. alatorvost — szolgálati érdekből — Csikszentmártonba, helyébe pedig Vitanyi Miklós verespataki járási alatorvost Székelykereszturra áthelyezte.

— **Községi értéknövekvési adó.** Köszeghy József, Nagyvárad város főmérnöke egy új községi adóprojektum tervét közölte az összes városokkal, hogy az a városok legközelebb megtartandó országos kongresszusán tárgyalás alá kerüljön. Az eszme nem új és több németországi városban már sikerrel alkalmazták is. Az eszme nem más, mint az angol rendszerű Improvinti Charge, magyarul értéknövekvési adó, melynek lényege az, hogy ha valamely utcanyitást, ter- vagy utcabővítést akár önmagában, akár kapcsolatosan valamely közintézménnyel a városi pénztár terhére létesül és a közpénznek ily felhasználása következtében a szomszédos telkek vagy házak értéke lenyegesen és állandóan emelkedik: a város közönsége a telkek és házak tulajdonosaitól követelheti, hogy az adófizetők pénzén szerzett értéknövekedés, illetve nyereségük egy részét a városi pénztárnak és ekként a fizetőket is beleértve, a város adóterhét viselő egész lakosságnak megtérítsék.

— **A székelyudvarhelyi m. kir. állami főreáliskolában** a beiratások f. évi szeptember 1., 2., 4. napján tartatnak. A beiratásokat megelőzőleg augusztus 31-en reggel 8—12 óráig és d. u. 3—5 óráig tartatnak a javító, pótló és kiegészítő vizsgálatok. A más irányú intézetekből átlépni szándékozó tanulókkal a felvételi vizsgálatok, nem különben a magánvizsgálatok vagy kiegészítő vizsgálatok színtén szeptember 1—3 napján tartatnak meg. A javító, valamint a teljes erettségi vizsgálatok szóbeli része szeptember 14-én, az írásbeli erettségi vizsgálatok pedig szeptember 5., 6. és 7-én tartatnak meg. E vizsgálatokra szeptember 3-ig kell jelentkezni. Azok a rendes tanulók, kik tandíjmentességet ohajtanak nyerni, ez iránti s az igazgatósághoz címzett kérésüket, felszerelve hatóságilag kiállított vagyonossági bizonyítvánnyal, a beiratáskor nyújtják be. Az intézett kapcsolatosan egy 65 tanuló részére berendezett internátus van szervezve, melyre vonatkozólag kellő felvilágosítást készséggel ad az igazgatóság. Az internátus könyvhajáról 20 székely származású szegényebb sorsú tanuló kaphat naponta jó ebéddel való ellátást igen mersekelt díjért, a mennyiben a díjak jelentékeny része az államszegélyből fedeztetik. Ezen ebéddel való segélyezésért is az igazgatósághoz kell folyamodni a beiratkozásakor, esetleg korábban is. Minden az intézetre vonatkozó kérdésben készséggel ad felvilágosítást és tájékoztatást az igazgatóság. Szegénysorsú tanulók tankönyveket is kaphatnak használatra.

— **Tüzeset.** Tegnap délután ismét tüzeset volt városunkban. Ezuttal a Kossuth-utca végén Simó Pál asztalos műhelye gyúlt meg s annak fedele égett le. Az épület a város tulajdonát képezi.

— **Véletlenségből — halál.** Folyó hó 14-én este felé a Varságtisztása nevű helyen, a Szencsed-tetőn oroszhegyi Ambrus Ignác és Simó Dénes székely-pálfalvai lakos egy öszezeverődött társaságban játszadoztak. A társaság egyik tagja felvette a földön letéve volt töltött fegyvert és nézegette. Ambrusné kikapta kezéből s e közben a fegyver felhúzott ravasza lecsapódott és Simó Dénes holtan terült el. Az esetből

kifolyólag, gondatlanságból elkövetett emberölésről foly a vizsgálat.

— **Major József** Kolozsvár első táncmestere a „Magyarországi Táncitanítók Egyesületének” alelnöke egy hat hétre terjedő táncisklust fog nyitani és f. hó 25-én városunkba érkezik. Városunk közönsége a mestert már régi itt működése alkalmából előnyösen ismeri, ajánljuk a gyermekes szülők figyelmébe.

— **Agyonvert kisfiú.** Kápolnásfaluban Csiki György (Ignác) ifj. Lőrincz Kondor Agoston 9 éves fiút annyira összeverte, hogy ez a kapott sérülések miatt folyó hó 14-én meghalt.

— **Erkölcsei züllés.** Nem tudunk más címet adni Bokor Lázár baróczi lakos cselekedetének. Ez a 27 éves felnőtt ember arra vetemedett, hogy folyó évi március 5-én éjjel 11 óra tájban berontott Györke Dénes bezárt lakásába és eközben az egyedül otthon levő Györkénét lelővéssel fenyegette, mert az nem volt hajlandó vele erkölcstelenkedni. Minap a kir. törvényszék magánlakásért büntetésben találta vétkeinek s ezért Bokor 6 havi börtönre ítélte. Az elítélt felebbezett.

— **A gödöllői önkéntes tűzoltótestület jubileuma.** A gödöllői önkéntes tűzoltó-testület 19-én és 20-án, vasárnap és Szent István napján tartja meg nagy és díszes ünnepélyek keretében fennállásának negyedszázados jubileumát és zászlószentelést.

— **Kereskedők és konzulok.** A magyar üzletvilág nincs eléggé tájékoztatva az iránt, hogy a cs. és kir. konzulátusok mily módon szolgálják a hazai kereskedelem érdekeit s mily tekintetekben veheti szolgálataikat igénybe. A konzul hivatalok működési körének tüzetes megismerése céljából a kereskedelmi miniszter intézkedett, hogy Tschinkel Camill főkonzulnak erről szóló könyve ne csak németül, de magyarul is megjelenjen. A miniszter utasítása folytán ezt a könyvet „Kereskedő és Konzul, az osztrák-magyar konzulátusok igénybevétele kereskedelmi ügyekben” cím alatt a m. kir. Kereskedelmi Múzeum kiadta és most bocsátja az érdekeltek rendelkezésére.

— **Vasuti halraktár Brassóban.** A friss halforgalom az utolsó időben a román — galíciai irányból Brassó felé terelődött és a szállítások, illetőleg reexpediálások oly nagy mértéket öltöttek, hogy a forgalom lebonyolítására Brassóban egy külön halraktár építése vált szükségessé. Ezt az új vasuti raktárat, mintegy 10.000 korona költséggel a M. Á. V. igazgatósága azonnal megépítteti, vízvezetékkel és csatornával látja el, hogy a halküldemények ezentúl külön helyen és megfelelő módon legyenek kezelhetők.

— **Kísérletek őszi buzával.** Egy érdekes kísérletről számolhatunk be t. olvasóinknak, mely a felvidék egy jól ismert és jó hírnevű gazdaságában hajtatott végre. A kísérletül szolgáló táblák talaja kötött agyag, a parcellák nagysága egy-egy kat. hold volt, melyek egyike trágyázatlanul maradt, míg a másik 150 kgr. 16-os szuperfoszfáttal trágyázott meg. A termett növény buza volt. A kísérlet két szomszédos parcellán, tehát teljesen egyenlő termelési viszonyok között hajtatott végre a következő eredménnyel: Az első parcella (trágyázatlan) termése 10.66 q a második 150 kgr. szuperfoszfáttal trágyázott parcella termése 13.73 q volt. Mint látható a szuperfoszfátot parcella terméstöbblete 307 kgr., mely összeget ha a trágyázási költségekkel, jelen esetben 11. koronával elosztjuk, eredményül a terméstöbblet kilogrammjának előállításához költségét nyerjük. Az osztás eredménye 3.9. fillér lesz, tehát a szuperfoszfát igen jól értékesült. Jól értékesült azért, mert a buza kilogrammjának ára a mai

tőzsdei jegyzések szerint átlagban 18 fillerre tehető. A kilogrammonként tiszta jövedelem tehát 18—3.9=14.1 fillérben állapítható meg. Ha ezen összeget megszorozom a holdankinti terméstöbbséggel 14.1 X 307 a holdankinti tisztajövedelmet kapom, a mi jelen esetben körülbelül 43.-koronát fog kienni; 43.-koronával magasabb holdankinti jövedelem pedig azt hiszem nem mindennapi dolog s elegendő ok arra nézve, hogy a buza szuperfoszfát műtrágyázásától ne huzódjunk, hanem ott, ahol ilyenkedező eredmények értek el a kísérletezéssel, próbáljuk meg nagyban is alkalmazni azt.

— **Szülők figyelmébe** ajánljuk Róser tan- és nevelő intézetét Budapesten (alapított 1853-ban). E kitűnő hírnevűk örvendő intézet magában foglal 3 osztályú felső kereskedelmi iskolát, mely teljesen egyenrangú az állami, községi és testületi felső kereskedelmi iskolákkal — és négy osztályú polgári iskolát. Bizonyítványai állam-érvényesek és az egyenes önkéntességre jogosítanak. Vidéki tanulók az iskolákkal kapcsolatos nevelő internátusba felvétetnek. — Értesítést küld Róser János igazgató, Budapest, VI., Aradi utca 10.

— **Nyilatkozat.** A következő sorokat vettük: Tekintetes szerkesztő ur! B. lapja 63-ik számában „Korond-fürdő jövője” címen valaki Korond-fürdőről olyformán ír, mintha a tulajdonos és családja a vendégeket onnan végképp elidegenítenék, s például hozza fel a f. hó 8-án tartott D. F. közgyűlést követő táncvigalmat, illetve az azon történt kurtá incidens, mint olyat, melyet a tulajdonos családja idézett volna elő. Mi, kik azon a táncvigalmon részt vettünk s a történt incidens fölött az estély egész közönségével együtt mélyen megbotránkoltunk, nem a tulajdonosné és fia magatartásában látjuk az incidens okát, hanem megteremtette azt említett B. K. éretlen magyarosdi játéka, midőn hangos lármával megakadályozni akarta a „keringő”, mint nem magyar nótá táncolását s hadonázva követelte a csárdást. Mindazok, kik ez incidens megszűntetésére közbeléptek, tehát a tulajdonosné és fia is, csupán B. K. magatartása megfékezésére s a megzavart rend helyreállítására törekedtek és nem a keringő, vagy a csárdás győzelmét akarták kivívni. A tulajdonosné és fia szereplése kötelességszerű volt annyival is inkább, mert már e szezon alatt nevezett urnak a fürdőző közönség megtanítására két ízben is bemutatott éjszakai hősiességét kénytelenek voltak tölteni. Ennyit válaszul a fenti cikrke a fürdőző közönség és az igazgatóság érdekében. *Több jelen volt.*

— **Tánciskola városunkban** Simkó vits József okl. táncitanító szeptember hó elején városunkba érkezik és sokaságos tánciskolai tanfolyamát megnyitja.

— **Lucfenyőfa eladás.** A csikbánkfalvi közbirtokosság „Lajtorja” nevű erdőrészén található 6456 75 köbm. gömbölyű lucfenyő haszonfa eladása iránt 15.740 korona kiküldési ár alapul vétele mellett augusztus 25-én d. e. 9 órakor Csikbánkfalva községánál szóbeli és írásbeli árverés tartatik. Bántapénz 10 százalékos. Érdeklődők a közbirtokossági elnökhöz fordulhatnak felvilágosításért.

— **A petróleum-fogyasztás olcsóbbá tétele.** A petróleum-fogyasztás olcsóbbá tétele érdekében a kereskedelmi miniszter utasítására a magy. kir. államvasutak igazgatósága nagyobb arányú szállítási díjkezdvevényeket engedélyezett 1906. augusztus 15-től kezdődőleg.

Gsászárfürdő Budapest. Nyári és téli gyógyhely, a magyar Irgalmasrend tulaj-

dona. Elsőrangú kényszerű gyógyfürdő, modern berendezésű gőzfürdő, kényelmes iszapfürdők, uszodák, török, kő- és márványfürdők; hőlég, szénsavas- és villamos-víz-fürdők. Ivó- és belégzési kúra. 200 kényelmes lakosztoba. Szolid kezelés, jutányos árak. Prospektust ingyen és bérmentve küld az Igazgatóság.

KÖZGAZDASÁG.

A lucerna trágyázása. A lucerna természetesnél lehetőleg arra törekszik a gazda, hogy az általa létesítendő lucernás termőképessége nagy, életképessége pedig hosszú legyen, hogy így minél hosszabb ideig szolgáltatson bőséges takarmányt. Az újonnan létesített lucernásoknál igen sokszor tapasztalhatjuk azt, hogy azok kezdetben igen szépen fejlődnek, jó terméseket is szolgáltatnak, de élettartamuk nem olyan hosszú, amint azt a gazda megkívánna, mert rövid idő alatt kipusztulnak. Ha kevesebbük a lucernások ezen korai kipusztulásának okait, igen sokszor megtalálhatjuk abban, hogy a talaj nem tartalmazza azt a tápanyagot és annyit abból a tápanyagból a mennyire a lucernának szüksége volna. Ezen tápanyag pedig elsősorban a foszfor. A lucerna fejlődéséhez ugyanis sok foszforsavat kíván, a mi igen sok esetben nincs, meg a talajban kellő mennyiségben, ily esetben tehát a lucerna a foszfortrágyázásra reászorul. A lucerna termelésénél tehát a talajnak megfelelő mely megművelése mellett figyelemben kellene részesíteni a foszfortrágyák alkalmazását is, mint olyanokét, melyek a lucerna termőképességét és hosszú életképességét elősegítik. Hazánkban, ahol a talajok azt mondhatni általában foszforban szegények, mindenesetre igen üdvös volna a lucernának termelésénél a fentebbieket figyelemre méltatni és kísérlet tárgyává tenni a foszforral való műtrágyázást. Németországban ezirányban kedvező eredménnyel végeztek kísérleteket. Miután azonban a lucerna műtrágyázásánál a trágyázás érvényesülése hosszabb időre kell hogy terjedjen, ezen célra a nehezebben oldódó foszforsavat tartalmazó műtrágyák alkalmasabbak. A műtrágyázás keresztülvitelénél figyelembe vegyük, hogy annak több évre kell ellátni a lucernát foszforsavval, tehát többet adjunk belőle, 5—6 q-t holdankint az őszi szántás előtt.

SZERKESZTŐI IZENETEK.

Ifj. G. Gy. K. Beküldött nyilatkozatában egy szóval sem cáfolja meg az általunk közölteket s így annak közreadását fölöslegesnek tartjuk. Ezen nyilatkozatával az ügyet elmérgesíteni igen, de befejezni nem lehetne.

Kiadja: Betegh Pál és Társa ujságkiadó intézete.

Az Orbán Balázs-utcában

egy kőház, 2 szoba, konyha, kamara és hozzátartozó melléképületekkel kiadható, esetleg eladó. Cím a kiadóhivatalban.

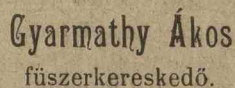
5101—906. tkvi. szám:

Hirdetmény.

Homoródszentmárton község közbirtokosság közhelyei arányosítása ügyében az árvátfalvi határ II. rész 9, 19, 20. sz. tkjvben foglalt ingatlanok szabályozása folytán készített tkvi átalakítási tervet hitelesítésére a 2579—869. számú szabályrendelet és ezzel kapcsolatosan az 1886 évi XXIX. t.-c., 1889 évi XXXVIII. és 1891 évi XVI., valamint az 1892 évi XXIX. t.-cikkben szabályozott teendők foganatosítása végett, a helyszíni eljárás Homoródszentmárton községben **1906. évi szeptember 17-ik** és a következő napjaira tüzetnek ki.

állandó nagy raktára páratlan jó minőségű román és portland cementből zsákok és hordókban legolesőbb árakban

kir. törvényszéki bíró.

Ügyes, fiatal hölgy

legjobb tisztítószer minden lábbelihez, fekete és sárga színben. Különösen ajánlható boxcall, oscar, chevreau és lakkeipőh. Bécs, XII.1.

u. m. községi, körjegyzői, szolgabíróvási, végrehajtói, ügyvédi, lelkészi, iskolai, üzleti és különféle magánügyi nyomtatványok.

Körzök.

vonalzók, háromszögek, szög-
mérő, rajzdeszkák, tolltokok,
ítatódeszkák, vízfesték minden
színen. Ecsetek. Irodai és zseb-
tintatartók, disztintatartók, toll-
állványok. szivacs csésze, írő-
mappák. Legjobb dörzsmézők,
gummiszalagok. — Rajzszögek.
szőnyegszögek, kapcsok stb.